

**ВІННИЦЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
імені МИХАЙЛА КОЦЮБИНСЬКОГО**

ШРОЛИК Ганна Павлівна

УДК 378:811.111 + 37.064.2

**ПІДГОТОВКА МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ
ДО ПЕДАГОГІЧНОЇ ВЗАЄМОДІЇ З УЧНЯМИ
В НАВЧАЛЬНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ**

13.00.04 - теорія і методика професійної освіти

АВТОРЕФЕРАТ

дисертації на здобуття наукового ступеня

кандидата педагогічних наук

Вінниця – 2011

Дисертацією є рукопис.

Робота виконана у Вінницькому державному педагогічному університеті імені Михайла Коцюбинського, Міністерство освіти і науки, молоді і спорту України, м. Вінниця.

Науковий керівник: доктор педагогічних наук, доцент
Акімова Ольга Вікторівна,
Вінницький державний педагогічний
університет імені Михайла Коцюбинського,
кафедра педагогіки, доцент, м. Вінниця.

Офіційні опоненти: доктор педагогічних наук, професор
Морська Лілія Іванівна,
Тернопільський національний педагогічний університет
імені Володимира Гнатюка,
кафедра англійської філології,
завідувач, м. Тернопіль;

кандидат педагогічних наук, доцент
Костюшко Юрій Олексійович,
Житомирський державний університет
імені Івана Франка, кафедра педагогіки,
доцент, м. Житомир

Захист відбудеться «25» жовтня 2011 р. о 14.00. годині на засіданні спеціалізованої вченої ради Д 05.053.01 у Вінницькому державному педагогічному університеті імені Михайла Коцюбинського за адресою: 21100, м. Вінниця, вул. Острозького, 32, корпус 2, зала засідань.

З дисертацією можна ознайомитися в бібліотеці Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського за адресою: 21100, м. Вінниця, вул. Острозького, 32.

Автореферат розіслано 23 вересня 2011 р.

**Учений секретар
спеціалізованої вченої ради**

Коломієць А.М.

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність і доцільність дослідження. Сучасні реалії суспільного розвитку та світові тенденції глобалізації освітнього простору ґрунтуються на відносинах співробітництва та рівності позицій педагога і учнів в освітньому процесі. Провідними тенденціями в розвитку освіти є гуманізація, яка передбачає врахування інтересів, можливостей, індивідуальних особливостей людини; створення оптимальних умов для самореалізації, пріоритету розвитку особистості за відношенням до інформації; включення до процесу навчання рефлексії, самоаналізу та самооцінки на основі оптимальної взаємодії учасників педагогічного процесу.

Такі тенденції, безперечно, мають знаходити своє втілення в підготовці майбутніх учителів, на яких покладено відповідальну функцію формування особистості дитини та її інтелектуального розвитку. Основними вимогами до особистості майбутнього фахівця є професійна компетентність, конкурентоспроможність, здатність ефективно співпрацювати з учнями, організовувати навчальну діяльність на суб'єкт-суб'єктних засадах. Тому професійна підготовка майбутніх вчителів має бути спрямованою на формування готовності до педагогічної взаємодії з учнями в навчальній діяльності. Особливо це стосується вчителя іноземної мови, комунікативна функція діяльності якого є однією з найважливіших.

Новітні тенденції розвитку педагогічної освіти актуалізують проблему гуманізації педагогічного процесу, надання прав суб'єкта всім учасникам навчальної діяльності, створення необхідних умов для повноцінного та успішного оволодіння знаннями, вміннями та навичками як у середній, так і у вищій школі. Разом з тим, не зважаючи на наявність нових концептуальних підходів у цій сфері, розв'язання проблеми ефективної підготовки до педагогічної взаємодії учителів іноземної мови потребує пошуку нових підходів.

Проблемі підготовки майбутніх учителів до педагогічної взаємодії з учнями присвятили свої роботи науковці як у нашій країні, так і за її межами: у напрямку гуманізації освіти (Г. Балл, І. Бех, С. Іванова, В. Максимова, А. Сманцер); організації інноваційної навчальної діяльності (Р. Гуревич, М.Кадемія, А. Коломієць, О. Шестопалюк) та формування творчого мислення майбутнього учителя (О. Акімова, В. Кан-Калик, Ю.Кулюткін, О. Куцевол, Г. Тарасенко), компетентнісного підходу (В. Байденко, І.Зимняя, О. Локшина, О. Овчарук, О. Пометун, А. Субетто); готовності майбутнього педагога до професійної діяльності (О. Дубасенюк, Н. Ничкало, В. Шахов), психологічного аспекту спілкування та взаємодії (Н. Березовін, О.Бодальов, Ю. Костюшко, В. Лабунська, Б. Паригін, О. Петровський, І.Риданова, Р. Рibaкова, Є. Рогов, Л. Столяренко); лінгвометодичної підготовки у вищій школі (Н. Іваницька, О. Матвієнко, Л. Морська).

За останнє десятиліття виконано низку дисертаційних досліджень, у яких досліджувалась проблема підготовки майбутніх учителів іноземної мови до суб'єктних відносин із учнями в навчальній діяльності (О. Бігич, Л. Бродська, І.

Мамчур, Е. Унтілова, Н. Щерба) та було доведено, що здатність до ефективної взаємодії з учнями та лінгвометодична компетентність є ключовими компонентами готовності майбутніх учителів іноземної мови до професійної діяльності. Зазначені роботи є цінним внеском у вирішення актуальної проблеми. Разом з тим недослідженими залишилося питання формування спрямованості професійної підготовки студентів на гуманістичну модель педагогічної взаємодії з учнями, структури готовності, педагогічних умов та моделі підготовки майбутнього вчителя іноземної мови до педагогічної взаємодії з учнями в навчальній діяльності. Ми змушені констатувати, що студентам бракує практичної підготовки до педагогічної взаємодії. Це ускладнює згодом проходження ними педагогічної практики та подальшу професійну діяльність.

Теоретичний аналіз наукової літератури і наявний досвід роботи доводять, що характер підготовки майбутніх учителів іноземної мови до педагогічної взаємодії не відповідає сучасним вимогам до професійної підготовки фахівців. Ці проблеми викликають суперечності між:

- новими вимогами суспільства та наявним станом підготовки майбутніх учителів до педагогічної взаємодії з учнями в навчальній діяльності,
- необхідністю готувати фахівців педагогічної галузі відповідно до нових європейських стандартів і традиційним принципом підготовки кадрів,
- між соціально-педагогічною значущістю проблеми гармонізації взаємовідносин учителя й учнів та недостатньою її розробкою в теоретичному й методичному аспектах.

Отже, актуальність визначеної проблеми дослідження зумовлена недостатньою її розробленістю в педагогічній літературі, а також необхідністю вирішення зазначених проблем і суперечностей.

Актуальність визначеної проблеми, недостатня теоретична і практична її розробленість, значимість визначення можливостей ефективної організації педагогічної взаємодії вчителя та учнів у навчальній діяльності зумовили вибір теми дисертаційного дослідження – **“Підготовка майбутніх учителів іноземної мови до педагогічної взаємодії з учнями в навчальній діяльності”**.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Тема дисертаційного дослідження входить до тематичного плану науково-дослідної роботи кафедри педагогіки Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського «Теоретико-методологічні основи педагогічної підготовки майбутніх учителів» (№0101U007274). Тему дослідження затверджено вченою радою Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського (протокол № 4 від 06.10.2004 р.) та узгоджено в Раді з координації наукових досліджень з педагогічних наук в Україні (протокол № 1 від 25.01. 2005 р.).

Мета дослідження – визначити, теоретично обґрунтувати та експериментально перевірити педагогічні умови підготовки майбутніх учителів іноземної мови до взаємодії з учнями в навчальній діяльності.

Гіпотеза дослідження полягає в тому, що рівень професійної підготовки майбутніх учителів іноземної мови до педагогічної взаємодії з учнями в навчальній діяльності значно підвищиться за таких умов:

- формування іншомовної комунікативної компетентності майбутніх учителів іноземної мови відповідно до принципів контекстного підходу;
- організації освітнього мікросередовища на засадах суб'єкт-суб'єктної взаємодії викладача зі студентами;
- активізації когнітивної та комунікативної діяльності студентів засобами інноваційних технологій.

Відповідно до мети та гіпотези дослідження поставлено такі **завдання**:

1. Розкрити сутність та структуру поняття “педагогічна взаємодія вчителя іноземної мови з учнями в навчальній діяльності” в контексті сучасних психолого-педагогічних теорій.
2. Визначити та схарактеризувати критерії, показники та рівні готовності майбутніх учителів іноземної мови до педагогічної взаємодії з учнями в навчальній діяльності;
3. Обґрунтувати та експериментально перевірити педагогічні умови та модель підготовки майбутніх учителів іноземної мови до педагогічної взаємодії з учнями в навчальній діяльності.
4. Розробити та апробувати методику підготовки майбутніх учителів іноземної мови до педагогічної взаємодії в навчальній діяльності.

Об'єкт дослідження – професійна підготовка майбутніх учителів іноземної мови у педагогічному вищому навчальному закладі.

Предмет дослідження – педагогічні умови підготовки майбутніх учителів іноземної мови до педагогічної взаємодії з учнями в навчальній діяльності.

Теоретико-методологічною основою дослідження стали ідеї, в яких висвітлено філософську сутність проблеми взаємодії в освіті (В. Андрущенко, А. Анципов, Д. Белухін, І. Зязюн, В. Кремень, А. Спіркін,); застосування інноваційних освітніх систем, технологій і методик (Р. Гуревич, М. Кадемія, Н. Кічук, А. Коломієць, В. Ляудіс, Н. Мальцева, О. Мороз, Н. Ничкало, О. Пехота, М. Поташнік, О. Шестопалюк); різні аспекти загальнодидактичної підготовки учителя (Г. Андрєєва, С. Дмитрієва, О. Дубасенюк, М. Заброцький, Д. Мазоха, Є. Рогов, О. Тарнопольський, І. Самойлюкевич, Н. Якса), концепцію навчальної діяльності (В. Давидов, Д. Ельконін); контекстний підхід (А. Вербицький); традиційні та інноваційні погляди на педагогічну взаємодію вчителя та учнів (О. Киричук, Ю. Костюшко, В. Маралов, А.Маркова, О. Остапчук, І. Підласий, М. Рибаківа, Л. Савенкова, А. Сманцер, І. Якиманська, О. Якубовська); проблему спілкування в психології, у тому числі й педагогічного (К. Абульханова-Славська, Г. Балл, М. Каган, Я. Коломінський, А. Нісімчук, О. Падалка, І. Риданова); питання комунікації та комунікативних навичок (Г. Бейтсон, П. Вацлавік, О. Карп'юк, О. Мат'яш, С. Муратов); креативності (О. Акімова, Д. Гілфорд, О. Матюшкін, І. Торранс, Д. Хадамард, А. Хуторський, М. Чобітько).

Для досягнення завдань дослідження використовувався комплекс логічно пов'язаних **методів наукового дослідження**:

-теоретичні (аналіз і синтез; систематизація, порівняння, класифікація та узагальнення інформації літературних джерел, програм, дисертаційних досліджень та авторефератів, підручників і посібників, нормативних документів) – для визначення сутності та особливостей проблеми педагогічної взаємодії вчителя та учнів у навчальній діяльності в контексті сучасних психолого-педагогічних теорій, уточнення сутності і структури ключових понять дослідження, виокремлення критеріїв та рівнів діагностики сформованості готовності, доведення гіпотези дослідження;

-емпіричні (спостереження, бесіди, анкетування, тестування, вивчення результатів навчальної діяльності) використовувалися для діагностики сформованості рівнів навчальних досягнень студентів;

-експериментальні (констатувальний та формувальний етапи педагогічного експерименту) – з метою перевірки педагогічних умов підготовки майбутніх учителів іноземної мови до педагогічної взаємодії з учнями в навчальній діяльності;

-статистичні (кількісна та якісна обробка результатів педагогічного експерименту із використанням методів математичної статистики) використовувались для підтвердження гіпотези шляхом аналізу одержаних в експерименті результатів.

Експериментальна база дослідження. Дослідно-експериментальна робота проводилась на базі Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського, Волинського національного університету імені Лесі Українки, Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка, Кримського гуманітарного університету. Загалом у експериментальній стадії дослідження взяло участь 404 студенти та понад 20 викладачів.

Наукова новизна та теоретичне значення одержаних результатів полягає в тому, що:

- *вперше* визначено та теоретично обґрунтовано педагогічні умови підготовки майбутніх учителів іноземної мови до педагогічної взаємодії з учнями у навчальній діяльності (формування іншомовної комунікативної компетентності відповідно до принципів контекстного підходу, організація освітнього мікросередовища на засадах суб'єкт-суб'єктних відносин викладача зі студентами, активізація когнітивної та комунікативної діяльності майбутніх учителів засобами інноваційних технологій); визначено критерії (особистісно-мотиваційний, професійно-когнітивний, організаційно-операційний), показники (мотиви, креативність та особистісні якості; професійно-педагогічні знання і вміння, а також фахово-лінгвістичні знання і вміння; комунікативні здібності, організаційні вміння, оцінно-рефлексивні вміння) та рівні сформованості готовності майбутніх учителів іноземної мови до педагогічної взаємодії (репродуктивний, ситуативно-продуктивний, стабільно-продуктивний та творчо-рефлексивний); розроблено модель формування готовності майбутніх учителів іноземної мови до педагогічної взаємодії та методика її перевірки;

- *уточнено* сутність поняття “педагогічна взаємодія вчителя з учнями у навчальній діяльності”, що розглядається як взаємопов'язана діяльність

суб'єктів навчального процесу з вирішення навчально-пізнавальних цілей через механізми педагогічного спілкування (комунікативне завдання), що включає в себе цілеспрямований педагогічний вплив з боку вчителя та зворотну реакцію з боку учнів, внаслідок чого відбувається взаємне збагачення інтелектуальної та емоційної сфер учасників взаємодії та їх самореалізація у навчальній діяльності;

- *подальшого розвитку* одержало положення про зв'язок лінгвометодичної підготовки із готовністю до суб'єктної взаємодії вчителя та учнів у навчальній діяльності.

Практичне значення дослідження полягає в розробці та впровадженні алгоритмізованої методики підготовки майбутніх учителів іноземної мови до педагогічної взаємодії з учнями, *методичних рекомендацій* "Підготовка майбутніх учителів іноземної мови до педагогічної взаємодії з учнями в навчальній діяльності"; у підготовці *робочої програми* дисципліни "Шкільний курс методики викладання іноземної мови у загальноосвітній школі" для викладачів вищих навчальних педагогічних закладів.

Обґрунтовані та експериментально підтверджені висновки і практичні рекомендації можна використати для подальших досліджень проблеми вдосконалення підготовки майбутніх учителів іноземної мови у вищих навчальних закладах.

Результати дослідження впроваджено в навчальний процес Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського (довідка № 35/10 від 21.06.2010), Волинського національного університету імені Лесі Українки (довідка № 3/2492 від 21.06.2010), Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка (довідка № 1183-33/03 від 08.11.2010), Кримського гуманітарного університету (довідка № 92 від 16.12.2010).

Апробація результатів здійснювалась на міжнародних та всеукраїнських науково-практичних конференціях і конгресах: «Комунікація у вік глобалізації: десять років успішного розвитку та здобутків» (Львів, 2005), «Вища школа України в умовах глобалізації та інтеграції» (Черкаси, 2008), «Іноземні мови у вищому навчальному закладі: теоретичні засади та прикладні аспекти» (Вінниця, 2008), «Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання у підготовці фахівців: методологія, теорія, досвід, проблеми» (Вінниця, 2008), «Україна – мова – світ: актуальні проблеми лінгвістики та лінгводидактики» (Львів, 2008), «Викладач і студент: суб'єкт-суб'єктні відносини» (Черкаси, 2008) та «Сучасні технології в навчанні і вихованні у вищій школі» (Одеса, 2009), «Іноземні мови у вищому навчальному закладі: теоретичні засади та прикладні аспекти», «Актуальні проблеми лінгвістики та методики викладання іноземних мов у вищому навчальному закладі та школі» (Вінниця, 2010), «Підготовка майбутніх учителів до педагогічної дії» (Житомир, 2011); а також результати дослідження обговорювались на засіданнях кафедри англійської мови та кафедри педагогіки Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського.

Публікації. Основні результати дослідження висвітлено у 17 одноосібних працях, у тому числі: 11 статей у наукових фахових виданнях, що входять до переліку ВАК України, 5 статей у збірниках матеріалів конференцій, а також у 1 методичних рекомендаціях.

Структура та обсяг дисертації. Дисертація складається зі вступу, трьох розділів, висновків до розділів, загальних висновків, списку використаних джерел і додатків. Основний зміст викладено на 186 сторінках. Список використаних джерел містить 228 найменувань, з них 40 іноземними мовами. У роботі 14 таблиць та 11 рисунків.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ ДИСЕРТАЦІЇ

У *вступі* обґрунтовується актуальність та доцільність проведеного дослідження; визначено мету, завдання, об'єкт, предмет, методи педагогічного дослідження; сформульовано його гіпотезу, наукову новизну та теоретичне і практичне значення одержаних результатів. Зазначено зв'язок дослідження з науковими програмами, темами та планами; визначено його теоретико-методологічну основу; вказано інформацію про впровадження та апробацію основних положень та результатів.

У першому розділі – *“Підготовка майбутніх учителів іноземної мови до педагогічної взаємодії з учнями в навчальній діяльності як педагогічна проблема”* здійснено аналіз дослідженості проблеми в теорії, визначено сутність та структуру поняття «педагогічна взаємодія вчителя з учнями в навчальній діяльності» в контексті сучасних психолого-педагогічних теорій, викладено аналіз проблеми міжособистісної взаємодії, а також спілкування та комунікації в навчальній діяльності; окреслюється механізм процесу педагогічної взаємодії вчителя з учнями та його необхідні складові; визначено критерії, показники та рівні готовності майбутніх учителів іноземної мови до педагогічної взаємодії з учнями; проаналізовано сучасний стан готовності майбутніх учителів іноземної мови до педагогічної взаємодії з учнями в навчальній діяльності.

Узагальнення різних підходів до розуміння сутності поняття дало змогу згрупувати їх таким чином:

- в контексті тих ролей, які виконують учасники цього процесу та тих перетворень, які з ними відбуваються (В. Маралов, Є. Федотова),
- з точки зору створення сприятливих умов, сприяння у особистісному розвитку та формування моральних орієнтацій та самовизначення вихованця (Н. Волкова, В. Сластьонін, І. Якиманська),
- з боку орієнтації на співпрацю, контроль чи конкуренцію (Л. Володіна та О. Карпухіна, Л. Орбан-Лембрик, Л. Уманський, С. Іванова),
- за поведінковими проявами (Р. Бейлз, Є. Орбан-Лембрик, В. Паригін).

Здійснений аналіз психолого-педагогічних аспектів проблеми дозволив встановити, що педагогічна взаємодія вчителя з учнями є взаємопов'язаною діяльністю суб'єктів навчального процесу щодо вирішення навчально-

пізнавальних цілей через механізми педагогічного спілкування (комунікативне завдання), що включає в себе цілеспрямований педагогічний вплив з боку вчителя та зворотну реакцію з боку учнів, унаслідок чого відбувається взаємне збагачення інтелектуальної та емоційної сфер учасників взаємодії та їхня самореалізація в навчальній діяльності.

Структура готовності майбутніх учителів іноземної мови до педагогічної взаємодії з учнями в навчальній діяльності поєднує психологічну, інтелектуальну та технологічну здатності до професійної діяльності, є складним інтегративним утворенням, що поєднує, крім низки професійно значущих особистісних характеристик та якостей, фахово-лінгвістичні знання та вміння, а також способи їх застосування безпосередньо в навчальній діяльності задля налагодження міжособистісних контактів з учнями та ефективного досягнення навчального результату; вмотивованість до фахової діяльності та здатність викликати стійкий інтерес з боку учня до навчальної діяльності; комунікативні вміння та креативність у застосуванні власних професійно-педагогічних знань і вмінь; здатність до рефлексії – аналізу педагогічних ситуацій та власної діяльності і поведінки.

У дослідженні визначено критерії, показники та рівні оцінювання готовності майбутніх учителів іноземної мови до педагогічної взаємодії з учнями в навчальній діяльності: особистісно-мотиваційний (показники – мотивація, креативність та особистісні якості); професійно-когнітивний (показники – фахово-лінгвістичні знання та вміння й професійно-педагогічні знання та вміння); а також організаційно-операційний критерій (показники – організаційні, оцінно-рефлексивні та комунікативні вміння).

На основі названих критеріїв і показників визначено такі **рівні** готовності студентів до педагогічної взаємодії з учнями перед проходженням педагогічної практики:

репродуктивний (низький) характеризується низькою лінгвістичною підготовкою до організації педагогічної взаємодії, відсутністю чіткої професійної мотивації, слабким проявом методично-організаційних вмінь. Студенти на репродуктивному рівні виконують завдання, пояснюють чи дають на самостійне опрацювання новий матеріал, а потім проводять опитування, не застосовують жодних елементів творчості, не проводять аналіз виконаної роботи;

ситуативно-продуктивний (недостатній) характеризується однаково низьким рівнем оволодіння іноземною мовою та методикою її викладання; виклад програмного матеріалу не урізноманітнюється додатковим матеріалом чи наочністю та лише іноді використовує методи викладання, засвоєні від викладачів університету. При цьому студент уникає новаторських та творчих прийомів у поданні матеріалу та формах опитування, не вміє здійснити контакт та викликати зворотну реакцію учнів;

стабільно-продуктивний (достатній) рівень готовності відрізняється достатнім ступенем оволодіння лінгвометодичною компетентністю – застосовуючи ті прийоми, яких студент навчився на заняттях з методики викладання іноземної мови, відвідуючи заняття досвідчених викладачів вищого

навчального закладу та педагогів школи, в якій він проходить педагогічну практику; майбутній педагог наслідує той стиль, який вважає найефективнішим та додає власні елементи до прийомів викладання матеріалу, яких стабільно дотримується;

творчо-рефлексивний (високий) – студенти, віднесені до цього рівня мають високу лінгвометодичну підготовку та багато засвоїли на заняттях з методики викладання іноземної мови і досвідчених викладачів, мають чітку рефлексивну позицію, поєднують засвоєні прийоми із власними творчими розробками, постійно проводять конкурси, змагання та захист учнями власних проєктів; активно беруть участь у позакласній роботі, залучаючи учнів; користуються мультимедійними засобами та інноваційними технологіями. Майбутній педагог має загальний план роботи на уроці, але при потребі відступає від нього, орієнтуючись на підготовку та настрій учнів; створює невимушену атмосферу на уроці, може поставити себе на місце учня та навпаки.

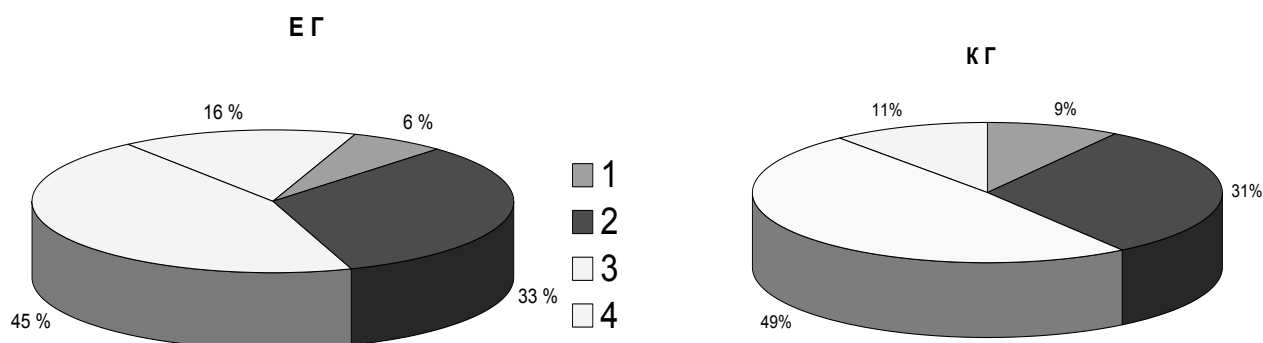
Аналіз результатів констатувального експерименту дозволив з'ясувати співвідношення рівнів готовності майбутніх учителів іноземної мови до педагогічної взаємодії з учнями в навчальній діяльності (табл.1).

Таблиця 1

Загальні рівні готовності майбутнього вчителя до педагогічної взаємодії за трьома критеріями до експерименту (у %)

Рівні	КГ(контрольна група) 40 студентів				ЕГ (експериментальна група) 38 студентів			
	I критерій	II критерій	III критерій	\bar{n}	I критерій	II критерій	III критерій	\bar{n}
репродуктивний	7,5	17,5	2,5	9,2	6	11	3	6,3
ситуативно-продуктивний	20	27,5	45	31	23	26	50	33
стабільно-продуктивний	52,5	50	45	49	46	50	39	45
творчо-рефлексивний	20	5	7,5	10,8	25	13	8	15,7

Співвідношення результатів сформованості готовності у студентів КГ та ЕГ можна презентувати у такому вигляді:

1-низький рівень, 2-недостатній рівень, 3-достатній рівень, 4-високий рівень

Рис. 1. Розподіл результатів студентів КГ та ЕГ за рівнями готовності до педагогічної взаємодії (до експерименту)

Таким чином, процентне співвідношення студентів за рівнями готовності до початку формувального етапу педагогічного експерименту показує, що хоча кількість студентів із стабільно-продуктивним рівнем готовності до педагогічної взаємодії переважає як у контрольній, так і в експериментальній групах, проте кількість студентів з творчо-рефлексивним рівнем готовності є надзвичайно низькою, в той час, як кількість студентів з найнижчим, репродуктивним рівнем готовності, переважає результати цього показника. Ми констатували, що кількість студентів із ситуативно-продуктивним рівнем готовності, який є недостатнім, майже дорівнює показнику стабільно-продуктивного рівня.

У другому розділі – *“Педагогічні умови та модель підготовки майбутніх учителів іноземної мови до педагогічної взаємодії з учнями у навчальній діяльності”* – ми розглянули наявні підходи до виділення педагогічних умов формування готовності до певного аспекту професійної діяльності та сформулювали й обґрунтували ті педагогічні умови, які мають сприяти формуванню готовності майбутніх учителів іноземної мови до педагогічної взаємодії з учнями в навчальній діяльності, а саме:

- *формування іншомовної комунікативної компетентності майбутніх учителів іноземної мови відповідно до принципів контекстного підходу є одним із необхідних чинників професійної підготовки майбутніх учителів іноземної мови, який реалізується через надання змісту навчального матеріалу професійно значущої тематики, використання знань і навичок іншомовного спілкування в ситуаціях, які є максимально наближеними до ситуацій реальної взаємодії педагога й учнів у навчальній діяльності;*

- *організація освітнього мікросередовища на засадах суб'єкт-суб'єктних відносин викладача зі студентами передбачає створення сприятливого освітнього середовища, в якому студенту відводиться така ж активна суб'єктна роль як і викладачу, де заохочуються діалогові відносини та креативний підхід до вирішення поставлених навчальних завдань. Студент займає активну суб'єктну рефлексивну позицію, широко використовуються творчі завдання та моделювання ситуацій навчальної діяльності;*

- *активізація когнітивної та комунікативної діяльності студентів засобами інноваційних технологій є логічним кроком, який виникає у зв'язку із необхідністю введення інноваційних методів і засобів засвоєння знань, вмінь та навичок іншомовного спілкування в контексті майбутньої професійної діяльності. Необхідність застосування методів, що дозволяють конструювати навчання як продуктивну творчу діяльність і викладача, і студентів, пов'язана із досягненням соціально повноцінного продукту на всіх етапах навчально-*

виховного процесу, спочатку в індивідуальній самоорганізованій роботі, а потім у спільній взаємодії.

Відповідно до визначених умов нами було розроблено та обґрунтовано модель реалізації підготовки майбутніх учителів іноземної мови до педагогічної взаємодії з учнями в навчальній діяльності, яка має за основу методичку, що базується на суб'єктному, компетентнісному й контекстному підходах до педагогічної взаємодії, спрямована на розвиток психологічної, інтелектуальної та технологічної здатності до педагогічної взаємодії. Задля досягнення достатнього та високого рівнів готовності, впроваджувався алгоритм з трьох кроків: **Крок 1** – на етапі ознайомлення відбувається вивчення матеріалів методичного портфолію, проходження психологічних тестів та методик з наступним аналізом. Особливістю є те, що більша частина автентичного матеріалу вводиться та опрацьовується іноземною мовою. Студенти одержують зразки, а потім завдання підібрати додатковий матеріал самостійно, переглядають записи уроків вчителів та студентів-практикантів. На цьому етапі робота відбувається в режимі викладач-студент, викладач-група. Основним етапом є другий. **Крок 2** – відтворення, під час якого проходить активне апробування запропонованих засобів, прийомів та форм в процесі презентації власних фрагментів уроку іноземної мови, розробка власного креативного навчального продукту, складання типологічної карти помилок, оцінка роботи колег, взаємне навчання в режимі студент-студент, студент-група. В процесі вивчення курсу викладання методики іноземних мов широко застосовуються фахово-лінгвістичні знання та інноваційні технології, що спонукають студентів до активної взаємодії між собою. Третій етап – **Крок 3** включає актуалізацію та інтеріоризацію набутих знань, умінь та навичок в процесі проведення міні-уроків англійської мови за участі колег-студентів, оцінку досягнень один іншого за шкалою розвиненості компетенцій, рефлексію та розробку подальшої стратегії самовдосконалення. Акцент робиться на необхідності будувати навчальну стратегію на основі компетентнісного та контекстного підходів, орієнтуючись не лише на результати навчання, а й на формування певного типу особистості та професіонала, на оволодіння ним способами втілення набутих компетентностей у професійній діяльності (Рис. 2):.

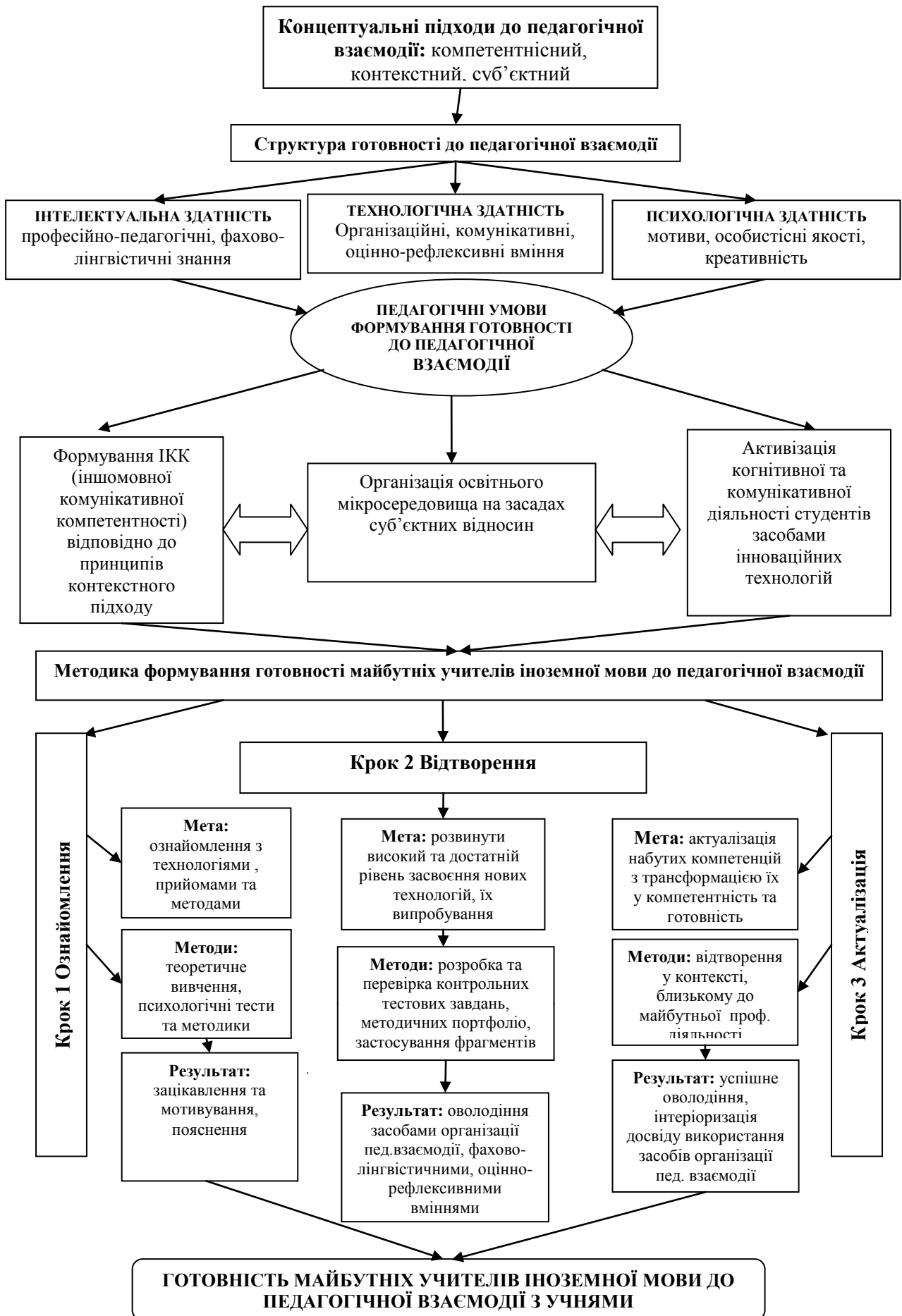

Рис. 2. Модель підготовки майбутніх учителів іноземної мови до педагогічної взаємодії

Модель формування готовності майбутніх учителів іноземної мови до педагогічної взаємодії з учнями в навчальній діяльності ґрунтується на компетентнісному, контекстному та суб'єктному підходах до педагогічної взаємодії і має на меті формування на високому та достатньому рівнях психологічної, інтелектуальної та технологічної здатності до організації навчальної діяльності за допомогою методики з трьох етапів, ступінь сформованості яких оцінюється через такі показники критеріїв (особистісно-мотиваційного, професійно-змістового, організаційно-процесуального) як: мотиви, особистісні якості, креативність; професійно-педагогічні й фахово-лінгвістичні знання, а також організаційні, комунікативні та оцінно-рефлексивні вміння. Також надається методика покрокового переходу від ознайомлення з мовно-методичним матеріалом, творчими завданнями та способами їх розробки, інноваційними технологіями до їх актуалізації у освітньому процесі.

У третьому розділі – *“Експериментальна перевірка ефективності педагогічних умов підготовки майбутніх учителів іноземної мови до педагогічної взаємодії з учнями у навчальній діяльності”* – викладено результати формувального етапу педагогічного експерименту. Також розкриваються результати обробки даних методами математичної статистики й надається їх інтерпретація й аналіз.

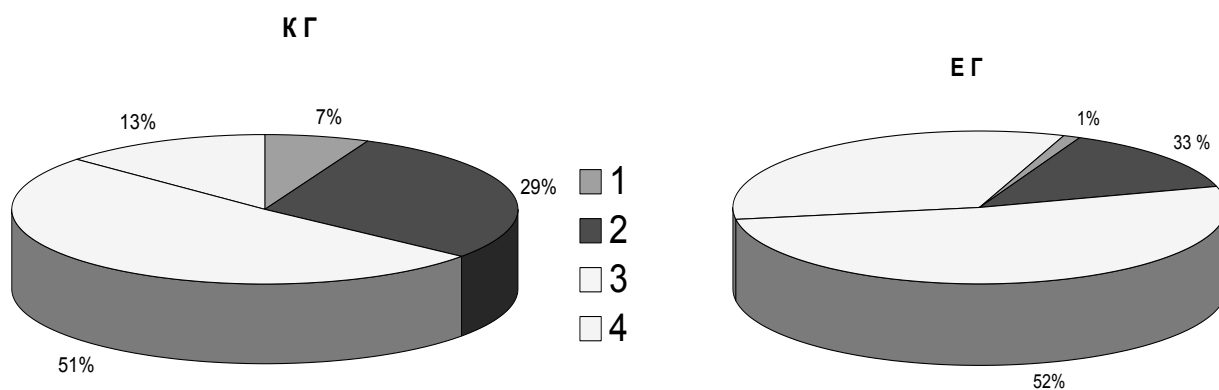
Результати експерименту доводять, що під час формувального експерименту в експериментальній групі значно підвищилась пізнавальна активність, самостійність і відповідальність у роботі. Для перевірки такого висновку було здійснене порівняння стану готовності до професійної діяльності студентів контрольних та експериментальних груп. При цьому результати перевірки до проведення формувальної стадії експерименту та після у контрольній та експериментальній групах суттєво різняться (табл. 2).

Таблиця 2

Загальні рівні готовності майбутнього вчителя до педагогічної взаємодії за трьома критеріями після експерименту

Рівні	КГ (40 ст.)				ЕГ (38 ст.)			
	I критерій	II критерій	III критерій	\bar{n}	I критерій	II критерій	III критерій	\bar{n}
репродуктивний	5	12,5	2,5	6,7	-	3	-	1
ситуативно-продуктивний	20	27,5	40	29	8	11	23	14
стабільно-продуктивний	52,5	50	50	51	55	53	48	52
творчо-рефлексивний	22,5	10	7,5	13,3	37	33	29	33

Співвідношення результатів сформованості готовності у КГ та ЕГ можна представити наступним чином:

1-низький рівень, 2-недостатній рівень, 3-достатній рівень, 4-високий рівень

Рис. 3. Розподіл результатів студентів КГ та ЕГ за рівнями готовності до педагогічної взаємодії після експерименту

У таблиці 3 пропонуємо загальну динаміку статистичних характеристик готовності майбутніх учителів до педагогічної взаємодії за трьома компонентами до та після експерименту.

Таблиця 3
Динаміка статистичних характеристик результатів готовності майбутніх учителів за чотирма компонентами до та після експерименту

Групи	Рівень (x_i)	До експерименту			Після експерименту		
		n_i	\bar{x}	σ	n_i	\bar{x}	σ
КГ	репродуктивний	9,2	2,62	0,77	6,7	2,71	0,76
	ситуативно-продуктивний	31			29		
	стабільно-продуктивний	49			51		
	творчо-рефлексивний	10,8			13,3		
ЕГ	репродуктивний	6,3	2,7	0,78	1	3,17	0,69
	ситуативно-продуктивний	33			14		
	стабільно-продуктивний	45			52		
	творчо-рефлексивний	15,7			33		

Порівняльний аналіз за всіма компонентами показав, що за час проведення експерименту середнє значення одержаних балів в ЕГ стало вище ($\bar{x}=3,17$ проти $\bar{x}=2,71$), також середнє квадратичне відхилення після експерименту становить $\sigma=0,69$, що менше на 0,07 за середнє квадратичне відхилення до експерименту. Це свідчить про те, що кількість студентів з високим та середнім рівнем, а з низьким рівнем зменшилась (розсіювання навколо середнього значення менше).

Доведено, що обрана методика в процесі формувального експерименту дозволила підвищити рівень готовності майбутнього вчителя до педагогічної взаємодії з учнями в навчальній діяльності.

Результати проведеного дослідження дають підстави вважати, що вихідна методологія була правильною, мета досягнута, завдання розв'язані, гіпотеза доведена.

На підставі одержаних у процесі дослідження результатів сформульовано такі **висновки** дослідження:

1. Актуальність проблеми підготовки майбутніх учителів іноземної мови до педагогічної взаємодії з учнями полягає у необхідності створення нової теоретично-практичної основи формування гуманістичної парадигми стосунків між вчителем та учнями в навчальному процесі. Сутність поняття «*Педагогічна взаємодія вчителя з учнями в навчальній діяльності*» трактується як взаємопов'язана діяльність суб'єктів навчального процесу з вирішення навчально-пізнавальних цілей із збагаченням інтелектуальної та емоційної сфер, самореалізацією у навчальній діяльності усіх учасників педагогічного спілкування. Структура педагогічної взаємодії між вчителем та учнями в навчальній діяльності включає в себе обидві сторони – вчителя та учнів, комунікативне завдання, в процесі вирішення якого здійснюється педагогічний вплив вчителя на учнів.

2. *Готовність майбутніх учителів іноземної мови до педагогічної взаємодії з учнями в навчальній діяльності* в контексті нашого дослідження визначається як безпосередній результат професійної педагогічної підготовки майбутнього вчителя іноземної мови у вищому навчальному закладі, що є складним особистісним утворенням і може забезпечити ефективність та ймовірність організації суб'єктної взаємодії майбутнього вчителя з учнями в навчальній діяльності. Структура готовності майбутніх учителів іноземної мови до педагогічної взаємодії з учнями в навчальній діяльності включає в себе психологічну, інтелектуальну та технологічну здатність до організації навчальної діяльності за засадах суб'єктної взаємодії між вчителем та учнями, з урахуванням їхніх особистісних особливостей і оцінюється за такими критеріями як особистісно-мотиваційний (із показниками мотиви, особистісні якості, креативність), професійно-когнітивний (показники: організаційні, комунікативні, оцінно-рефлексивні вміння), організаційно-операційний (показники: професійно-педагогічні й фахово-лінгвістичні знання). Готовність майбутніх учителів іноземної мови до педагогічної взаємодії з учнями в навчальній діяльності проявляється у творчо-рефлексивному (високому) й

стабільно-продуктивному (достатньому), а також у ситуативно-продуктивному (недостатньому) й репродуктивному (низькому) рівнях сформованості.

3. Визначені та теоретично обґрунтовані, на підставі проведеного теоретичного аналізу, педагогічні умови підготовки майбутніх педагогів до педагогічної взаємодії з учнями в навчальній діяльності (формування іншомовної комунікативної компетентності майбутніх учителів відповідно до принципів контекстного підходу; організація освітнього мікросередовища на засадах суб'єкт-суб'єктних відносин; активізація когнітивної та комунікативної діяльності студентів засобами інноваційних технологій) після успішного запровадження довели вірогідність гіпотези дослідження. Модель формування готовності майбутніх учителів іноземної мови до педагогічної взаємодії з учнями в навчальній діяльності, має за основу зазначені педагогічні умови та ґрунтується на компетентнісному, контекстному та суб'єктному підходах до педагогічної взаємодії. Вона має на меті формування на високому та достатньому рівнях психологічної, інтелектуальної та технологічної здатності до організації навчальної діяльності за допомогою методики, яка включає три етапи. Ступінь сформованості готовності оцінюється через показники критеріїв (особистісно-мотиваційного, професійно-змістового, організаційно-процесуального): мотиви, особистісні якості, креативність; професійно-педагогічні й фахово-лінгвістичні знання, а також організаційні, комунікативні та оцінно-рефлексивні вміння.

4. Розроблена та обґрунтована методика формування готовності майбутніх учителів іноземної мови до педагогічної взаємодії з учнями в навчальній діяльності, що складається з трьох кроків, довела доцільність поступового переходу від індивідуально-самостійних та суб'єкт-об'єктних форм роботи до роботи в парах, малих групах, взаємонавчання і педагогічної взаємодії в навчальній діяльності через Крок 1 – *ознайомлення*, Крок 2 – *відтворення*, Крок 3 – *актуалізацію*. Навчальна стратегія побудована на основі суб'єктного, компетентнісного та контекстного підходів та орієнтована на формування певного типу особистості й професіонала, на оволодіння ним способами втілення набутих компетентностей у професійній діяльності. Формувальний етап педагогічного експерименту довів ефективність впровадженої методики. Порівнявши результати констатувального етапу та підсумкового контролю після завершення формувальної частини педагогічного експерименту, ми дійшли висновку, що з'явилась значна перевага у рівнях сформованості готовності до педагогічної взаємодії з учнями майбутніх учителів у експериментальних групах (ЕГ) над контрольними (КГ), спостерігається суттєве зростання показників рівнів сформованості готовності, необхідної для здійснення продуктивної педагогічної взаємодії з учнями в навчальній діяльності на достатньому та високому рівні. Також наявними виявились позитивні зміни в показниках експериментальної групи в кінці експерименту порівняно з початковим етапом, що свідчить про значне зростання рівня професійної компетентності та готовності до педагогічної взаємодії з учнями в навчальній діяльності.

Перспектива подальшої розробки теми дослідження пов'язана із продовженням роботи над створенням продуктивних технологій налагодження педагогічної взаємодії майбутнього вчителя з учнями в навчальній діяльності; дослідженням ефективності введення професійної спрямованості фахових дисциплін з перших курсів навчання та введенням інноваційних технологій і прийомів підготовки майбутніх педагогів.

Основні положення дослідження відображено у таких одноосібних публікаціях автора:

Статті у наукових фахових виданнях:

1. Шролик Г. П. Дидактична взаємодія як психолого-педагогічна категорія /Г. П. Шролик// Наукові записки (ВДПУ ім. М. Коцюбинського) : серія Педагогіка та психологія : (гол. ред. – д. пед. н., проф. М. І. Сметанський). – Вінниця, 2006. – Випуск 17. – С. 115-122
2. Шролик Г. П. Компетентність майбутніх фахівців як фактор підвищення якості вищої освіти України в умовах глобалізації (стаття) /Г. П. Шролик // Вісник Черкаського університету (серія пед. науки) : (голов. ред. – д. пед. н., проф. А. І. Кузьмінський). – ЧНУ ім. Б. Хмельницького, 2008. – Випуск 120. – С. 59-63
3. Шролик Г. П. Дидактична модель готовності майбутніх вчителів іноземної мови до продуктивної педагогічної взаємодії/Г. П. Шролик // Вісник Черкаського університету (серія пед. науки) : (голов. ред. – д. пед. н., проф. А. І. Кузьмінський). – Черкаси, 2008. – Випуск 135. – С. 101-106
4. Шролик Г. П. Застосування компетентнісного підходу до визначення критеріїв та показників рівня готовності майбутніх учителів до дидактичної взаємодії з учнями /Г. П. Шролик // Наукові записки: серія Педагогіка та психологія. – Вінниця, 2008. – Випуск 22. – С. 115-122
5. Шролик Г. П. Розвиток комунікативної компетенції як основна педагогічна умова підготовки майбутнього вчителя іноземної мови (огляд зарубіжних джерел) /Г. П. Шролик // Наукові записки : серія Педагогіка та психологія. – Вінниця, 2008. – Випуск 23. – С. 304-310
6. Шролик Г. П. Теоретичне обґрунтування створення моделі освітнього середовища як необхідної складової ефективної підготовки майбутніх вчителів іноземної мови /Г. П. Шролик // Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання в підготовці фахівців: методологія, теорія, досвід, проблеми (Вінниця, 21-23 травня, 2008) : збірник наукових праць. – Вінниця, 2008. – С. 482-486
7. Шролик Г. П. Підготовка майбутніх учителів до педагогічної взаємодії з учнями як необхідна складова професійної компетентності педагогів /Г. П. Шролик // Наука і освіта : науково-практичний журнал Південного наукового Центру АПН України (гол. редактор проф., акад. АПН України О. Я. Чебикін). – Одеса, 2008. – №4-5. – С. 123-127
8. Шролик Г. П. Психолого-педагогічна діагностика готовності майбутніх вчителів іноземної мови до педагогічної взаємодії з учнями /Г. П. Шролик //

Науковий часопис НПУ ім. М. П. Драгоманова. Серія 16 : Творча особистість учителя: проблеми теорії і практики: збірник наук. праць. – [ред. кол. Н. В. Гузій та ін.]. – К. : Вид-во НПУ ім. М. П. Драгоманова, 2009. – Вип. 9 (19). – С. 152-156

9. Шролик Г. П. Деякі підходи до професійної підготовки майбутніх учителів іноземної мови до педагогічної взаємодії з учнями у навчальній діяльності/ Г. П. Шролик//Науковий вісник Південноукраїнського держ. пед. ун-ту ім. К. Д. Ушинського. – спец. випуск «Сучасні технології навчання і виховання у вищій школі» Ч.1 [гол. редактор проф. А. М. Богуш]. – Одеса, ПДПУ ім. К. Д. Ушинського, 2009. – С. 71-78

10. Шролик Г. П. Підготовка майбутніх учителів іноземної мови до педагогічної взаємодії з учнями засобами контекстного навчання /Г. П. Шролик // Наукові записки : серія Педагогіка та психологія. – Вінниця, 2008. – Випуск 32. – С. 423-428

11. Шролик Г. П. Застосування засобів інноваційного та контекстного навчання у підготовці майбутніх учителів іноземної мови до педагогічної взаємодії з учнями у навчальній діяльності/Г. П. Шролик //Теорія і практика підготовки майбутніх учителів до педагогічної дії: Матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції з міжнародною участю, 20-21 травня 2011 р., м. Житомир. – Житомир : Вид-во ЖДУ ім. Івана Франка, 2011. – С. 103-106

Статті у збірниках матеріалів науково-практичних конференцій

12. Anna Shrolyk Creativeness as a Core Component of Higher Education («Креативність як стрижневий компонент вищої освіти») /Ганна Шролик // Communication in the Global Age : Celebrating Ten Years of Development and Success : conference abstracts [“Комунікація у вік глобалізації : десять років успішного розвитку та здобутків”] : тези доповідей на англ.мові. – Львів : ПП «Марусич», 2005. – С. 50-51

13. Шролик Г. П. Структура професійно-педагогічної готовності майбутніх учителів іноземної мови до педагогічної взаємодії з учнями у навчальній діяльності/Г. П. Шролик //Іноземні мови у вищому навчальному закладі: теоретичні засади та прикладні аспекти» : тези доповідей Всеукраїнської науково-практичної конференції – Вінниця : ВДПУ, 2008. – С. 66

14. Шролик Г. П. Психолого-педагогічні умови, що сприяють поліпшенню підготовки майбутнього викладача іноземної мови до ефективної педагогічної взаємодії (тези)/Г. П. Шролик // Україна – Мова – Світ : актуальні проблеми лінгвістики та лінгводидактики : збірник матеріалів конференції (англ., нім., укр. мовами)/ укл. А. І. Раду. – Львів : ПП «Марусич», 2008. – С. 129-132

15. Шролик Г. П. Професійна спрямованість вивчення фахових дисциплін як необхідна педагогічна умова підготовки майбутніх вчителів іноземної мови /Г. П. Шролик // Іноземні мови у вищому навчальному закладі: теоретичні засади та прикладні аспекти: матеріали Всеукраїнської науково-теоретичної конференції/ гол. ред. Ямчинська Т. І. – Вінниця, 2010. – С. 132-134

16. Шролик Г. П. Активізація навчально-пізнавальної та комунікативної діяльності студентів засобами контекстного навчання /Г. П. Шролик // Актуальні проблеми лінгвістики та методики викладання іноземних мов у вищому навчальному закладі та школі : тези доповідей та повідомлень викладачів та студентів ВДПУ / гол. ред. Ямчинська Т. І. – Вінниця, 2010. – Випуск 14. – С. 18

17. Шролик Г. П. Підготовка майбутніх вчителів іноземної мови до педагогічної взаємодії з учнями у навчальній діяльності/Г. П. Шролик//методичні рекомендації до курсу методики викладання іноземних мов. – Вінниця : ВДПУ ім. М. Коцюбинського, 2009. – 77с.

АНОТАЦІЇ

Шролик Г. П. Підготовка майбутніх учителів іноземної мови до педагогічної взаємодії з учнями в навчальній діяльності. – Рукопис.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук за спеціальністю 13.00.04 – теорія і методика професійної освіти. – Вінницький державний педагогічний університет імені Михайла Коцюбинського, Вінниця, 2011.

У дослідженні висвітлено стан проблеми підготовки майбутніх учителів іноземної мови до педагогічної взаємодії з учнями у навчальній діяльності в педагогічній теорії та практиці, виявлено сутність та структуру поняття «педагогічна взаємодія вчителя та учнів» та її роль в навчальному процесі. Розроблено, теоретично обґрунтовано та експериментально перевірено педагогічні умови підготовки майбутніх учителів до педагогічної взаємодії: формування іншомовної комунікативної компетентності відповідно до принципів контекстного підходу, організація освітнього мікросередовища на засадах суб'єкт-суб'єктної взаємодії викладача та студентів, активізація когнітивної та комунікативної діяльності майбутніх учителів іноземної мови засобами інноваційних технологій. Педагогічний експеримент підтвердив ефективність запропонованої гіпотези, розробленої моделі, критеріїв і показників її діагностики, педагогічних умов і механізмів проведення роботи.

Ключові слова: педагогічна суб'єкт-суб'єктна взаємодія, іншомовна комунікативна компетентність, засоби контекстного навчання та інноваційні технології, освітнє мікросередовище.

Шролик А. П. Подготовка будущих учителей иностранного языка к педагогическому взаимодействию с учениками в учебной деятельности. – Рукопись.

Диссертация на соискание ученой степени кандидата педагогических наук по специальности 13.00.04 – теория и методика профессионального образования. – Винницкий государственный педагогический университет имени Михаила Коцюбинского, Винница, 2011.

В исследовании изложено состояние проблемы подготовки будущих учителей иностранного языка к педагогическому взаимодействию с учениками в учебной деятельности в педагогической теории и практике, выделены суть и структура педагогического взаимодействия учителя с учениками, а также его роль в учебном процессе. Разработаны, теоретически обоснованы и экспериментально проверены педагогические условия подготовки будущих учителей к педагогическому взаимодействию: формирование иноязычной коммуникативной компетентности будущих учителей иностранного языка в соответствии с принципами контекстного подхода, организация образовательной среды на основе субъект-субъектного взаимодействия преподавателя и студентов, активизация когнитивной и коммуникативной деятельности студентов методами инновационного обучения. Педагогический эксперимент подтвердил эффективность выдвинутой гипотезы, разработанной модели, критериев и показателей ее диагностики, педагогических условий и механизмов проведения работы.

Ключевые слова: педагогическое субъект-субъектное взаимодействие, иноязычная коммуникативная компетентность, средства контекстного обучения и инновационные технологии, образовательная среда.

Shrolyk H. P. The preparation of future teachers of a foreign language for pedagogical interaction with pupils in the educational process. – Manuscript.

The dissertation, submitted for the Scientific Degree of a Candidate of Pedagogical Sciences by specialty 13.00.04 – Theory and Technology of Professional Education. – Vinnytsya State Pedagogical University named after Mykhailo Kotsyubynskiy, Vinnytsya, 2011.

The dissertation is devoted to the problem of the preparation of a future teacher of foreign languages for pedagogical interaction with pupils in the educational process, which is often touched upon in the pedagogical theory and practice. It highlights the categories of “teacher-pupils pedagogical interaction in educational process” and “a future teacher’s readiness for pedagogical interaction with pupils”. The key term of the research, “teacher-pupils pedagogical interaction in educational process” is defined as an interconnected activity, directed at solving educational aims with the aid of the mechanism of pedagogical communication. It includes a communicative task, a direct influence on the part of the teacher and a feedback of the pupils. As a result of which all the participants of pedagogical interaction have their intellectual and emotional spheres enriched and full self-realization in educational process achieved.

The research has singled out the peculiarities of specific features of the pedagogical interaction of a foreign language teacher with pupils and described their role in the educational process. This has determined the choice of methodological approaches, adapted techniques, forms and methods of work and organization of the

educational process. Thus, the model of organization of foreign languages future teachers' preparation for pedagogical interaction with pupils in the educational process has been developed, theoretically grounded and experimentally tested. It is based on such conceptual approaches to the definition of pedagogical interaction as competence-based, contextual and subjective. The structure of the future teachers' readiness includes the psychological, intellectual and technical abilities to its realization and is tested by such criteria as personally-motivational, professionally-cognitive, organizationally-operational. The future teachers of foreign languages' readiness has been regarded and tested in terms of four levels of evaluation: reproductive (low), situational-productive (not sufficient), permanently productive (sufficient) and creatively reflexive (high). The pedagogical conditions of the future teachers' preparation for pedagogical interaction are: the formation of the foreign language communicative competence of future teachers according to the principles of contextual approach, the creation of education micromedium on the basis of subject-to-subject interaction, the stimulation of cognitive and communicative activities of students by means of innovative educational technologies.

The pedagogical conditions are to be implemented by means of the 3 steps methodology which presupposes a gradual transposition from individual work to subject-to-subject educational interaction and consists of three subsequent stages: introduction to the new material, its reproduction and final actualization in the educational process. The essence and necessity of carrying out such kind of research have been defined as well as the ways of its realization and implementation into practice in terms of the peculiarities of a foreign language future teachers' preparation. That, in its turn, forms their readiness for acquiring professional competence and further creation of appropriate conditions for the organization of effective subject-to-subject interaction in the process of education. The pedagogical experiment has proved the effectiveness of the suggested hypothesis, of the constructed model and its components and determiners, of pedagogical conditions and mechanisms of their realization.

The major results have been implemented into the educational process of higher educational establishments of pedagogical profile.

Key words: pedagogical subject-to-subject interaction, foreign language communicative competence, means of innovative educational technologies, educational micromedium.

Підписано до друку 12.09.2011 р. Формат 60x90/16.
Папір друкарський. Друк офсетний.
Ум. друк. арк. 0,9. Обл.-вид. арк. 0,9.
Тираж 100 прим. Зам. № 218.

Редакційно-видавничий відділ
Вінницького державного педагогічного університету
імені Михайла Коцюбинського,
21100, м. Вінниця, вул. Острозького, 32.